

1 TATRY I CZEŚĆ!

Witaj w Tatrach! Cześć! Poznaj się bliżej, zanim wyruszysz na górskie wędrowki. W **Centrum Edukacji Przyrodniczej TPN** w Zakopanem oraz w otaczającym je ogrodzie zgłębisz tajemki tutejszej przyrody. Znajdziesz tu realistyczne makiety Tatr, sztuczną jaskinię, kino 3D czy multimedialną Salę Odkryć. Zabaw się w detektywa i poszukaj odpowiedzi na pytanie, dlaczego w Tatrzańskim Parku Narodowym nie ma koszy na śmieci. Dalsze śledztwo poprowadź w **Tatrzańskim Lapidarium** przy ul. Karłowicza i sprawdź, co góry mają w środku. Wybierz tam swój ulubiony kamień i wyszepecz mu swój największy sekret. Przed wyruszeniem na szlaki zajrzyj jeszcze do **Punktu Informacji Turystycznej TPN**, gdzie pracownicy Parku pomogą ci zaplanować wycieczki dla całej rodziny i gdzie możesz kupić piękne książki oraz ciekawe pamiątki z Tatr.

2 WEHIKUŁ CZASU W KUŹNICACH

W nastrojowym parku wokół dawnego dworu w **Kuźnicach**, za starą fontanną, pną się wytworne schody. Widać tylko, że donikąd nie prowadzą. Kiedyś tu ich szczytu stał dwór – wyobraź go sobie i narysuj. Teraz można oglądać tu wystawy plenerowe – w tej chwili to „Podhalanie” o kulturze miejscowych górali. Spróbuj tu znaleźć przykłady góralskiej gwary i wpisz je na rysunku obok z góralką i góralem. Zanim ruszysz dalej na szlak, napełnij po brzegi swój bidon wodą w tutejszym zdroju i posmakuj Tatr. Pamiętaj, aby unikać jednorazowych butelek!

3 KOLEJKĄ NA KASPROWY WIERCH

A co, gdyby obejrzeć świat z ptasiej perspektywy? Wybierz się kolejką linową na **Kasprowy Wierch**. Po drodze ze stacji w Kuźnicach obserwuj czubki drzew i wypatruj zwierząt. Nie zapomnij zabrać ze sobą lornetki. Ze szczytu możesz podziwiać panoramę Tatr i zobaczyć granicę Polski ze Słowacją. Nie do wiary, że jesteś prawie dwa kilometry wyżej niż Bałtyk! Możesz tu zjeść w najwyższej położonej w Polsce restauracji i zobaczyć stację meteorologiczną, która pomaga w układaniu prognoz pogody dla całej Europy. Spróbuj wrócić pieszo przez **Halę Gąsienicową**, latem różową od kwitnącej wierzbowki kipyrczy. Jest tu także słynne **schronisko Murowaniec**. Dużo turystów może robić dużo hałasu, dlatego pamiętaj o zachowaniu się cicho, a zwierzęta z pewnością będą ci wdzięczne. Wędrując po górach, stwórz mapę ciszy, robiąc zdjęcia wszędzie tam, gdzie nie słychać ludzi.

4 NA ROZGRZEWKĘ

Spacer **Doliną Strążyką** to dobry pomysł na rozgrzewkę przed wypadem wyżej w góry. Spójrz na Giewont – czy dostrzeżesz w nim głowę i tułów śpiącego rycerza? Może to jeden z tych, którzy według legendy śpią pod górą, a w razie potrzeby zbudzą się, by uratować nasz kraj? Pewna grotta w masywie Giewontu nosi nawet nazwę Jaskinia Śpiących Rycerzy. Drewniana chatka herbaciarni to miejsce na miły przystanek w drodze do celu – malowniczego **wodospadu Siklawica**. Pamiętaj tylko, by w TPN zawsze poruszać się po szlakach i nie zostawiać po sobie śladów (śmieci czy monet w wodzie) – dzięki temu możemy oglądać naturalne krajobrazy, niezmiennie przez ludzi. Jeśli wciąż masz dużo sił, możesz przez Czerwoną Przełęcz pójść dalej, do **Doliny Białego**, gdzie zobaczysz, jak wesoły potok skacze przez progi skalne i tworzy baniory (dolki na dnie wyżłobione przez wodne wiry).

5 TU W DOLINACH

Daj otoczyć się góram, by poczuć ich potęgę – odwiedź kolejną z malowniczych tatrzańskich dolin. Do **Doliny Chochołowskiej** możesz wybrać się z psem albo na rowerze, to jedna z niewielu tras w TPN udostępniona również dla zwierząt i niektórych pojazdów. Jeśli masz w rodzinie bobasa, na odcinku od Siwej Polany do Polany Huciska możecie przejechać się stylizowaną ciuchcią, bryczką lub wypożyczyć rower z fotelikiem. Ten odcinek trasy dostępny jest też dla dziecięcych wózków. Droge umiłą ci plusk potoku, mostki, baczki czy przejście Chochołowską Bramą o stromych skałach. Zrób też krótki wypad nad tutejsze wywierzysko – to rodzaj źródła, w którym woda wypływa z jaskiń. Jeśli dotrzesz na Polanę Chochołowską wiosną, sprawdź, czy więcej tu kwitnących krokusów, czy ludzi, którzy przybyli je podziwiać. Weź wcześniej wejdz na stronę internetową hokuskrokus.pl i dowiedz się, jak je chronić.

6 ZOSTAŃ GROTOŁAZEM

Spakuj czółówkę, ciepłe, nieprzemakalne ubrania, dobre buty i wybierz się na szlak jaskiń **Doliną Kościeliską**. W malowniczym **Wąwozie Kraków** znajdziesz **Smoczą Jamę**. Wejście prowadzi po pionowej drabince (uwaga, ślisko!), a w środku czeka cię niedługa, ale ciekawa i stroma trasa do wyjścia. Trzymaj się po drodze łańcucha i wypatruj śladów smoka – może kiedyś jakiś tu mieszkał?! Jeśli spodoba ci się bycie grotołazem, następnym razem odwiedź pełną labiryntów **Jaskinię Mylną**. W **Jaskini Obłazkowej** w zimie można obejrzeć okazałe lodowe stalagmity, a w dużej i jasnej **Jaskini Raptawickiej** możesz zrobić ciekawe zdjęcia. Na koniec wycieczki odpocznij w schronisku na Hali Ornak, a jeśli starczy ci sił, możesz odwiedzić Smreczyński Staw.

ZAKOPANE

7 PRZEZ JASZCZURÓWKĘ NA KOPIENIEC

Jaszczur to góralskie określenie salamandry plamistej – ładnego, czarnego płaza w żółte plamki, który wyglądem przypomina jaszczurkę. Wzięła się od niego nazwa zakopiańskiej dzielnicy Jaszczurówka, w której można go spotkać. Działa tutaj **Ośrodek Czynnej Ochrony Płazów i Gadów TPN**. Można tu obejrzeć stawy, spacerując po drewnianych podestach, wypatrując salamander, a wiosną podpatrzeć spektakularne gody żaby trawnej. Będąc w okolicy, koniecznie odwiedź kaplicę pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa – to bajkowej urody drewniany budynek w stylu zakopiańskim. Polecamy też wycieczkę przez Dolinę Olczyńską w kierunku **Wielkiego Kopienca**. Gdy już rozsiądziesz się na polanie z imponującą panoramą gór i zabytkowymi szalarami pasterskimi, otwórz NIEMAPĘ i odszukaj wszystkie ukryte na niej plazy i gady.

8 LICZENIE OWIEC

„Kto ma owce, ten ma, co chce” – mawiają starzy górale. Aby spotkać te wdzięczne zwierzęta, wybierz się na **Rusinową Polanę**. Latem odbywa się tu (ale też m.in. na polanach Chochołowskiej, Kopieniec czy Kalatówki) **kulturowy wypas owiec**, czyli taki, który pomaga chronić przrodę i tradycję. Mogą się nim zajmować tylko górale w tradycyjnych strojach, mówiący gwarą, z pomocą owczarków podhalańskich. To owcom i ich apetytom Tatry zawdzięczają swoje rozległe polany! Przemierzając je, wypatruj baczówek, w których przysiemnie jest zrobić przystanek na pogawędkę i świeże oscypki, ser bundz, a dla smakoszy żętyęc – serwatkę mleka owczego. Gospodarza szalasu pasterskiego nazywa się bacą, a jego pomocnik to juhas. Jeśli spotkasz któregoś z nich, poproś, aby opowiedzieli ci o Wielkim Redyku, góralskim stroju i zapytaj, ile owiec liczy ich stado. A teraz policz owce na ilustracji i pokoloruj jedną z nich na czarno.

9 SPÓJRZ W MORSKIE OKO

Tę wyprawę rozpocznesz na polanie Palenica Białczańska. Zgodnie z akcją TPN „Co się (wystało), to się nie odstanie” bilet i miejsce parkingowe polecamy zamówić przez internet. To popularna destynacja, jeśli więc uda Ci się wybrać wcześniej rano i poza sezonem letnim, wycieczka górską drogą będzie miłsza! Na miejscu spójrz uważnie w **Morskie Oko**, ale wypatruj też wysoko szczytu Rysów, a nisko w wodzie psstrągów! By lepiej poznać staw, obejdz go dookoła. Nad Morskim Okiem możesz skorzystać ze schroniskowych dań lub zjeść swój prowiant i popatrzeć, jak sprytnie orzechówki próbują odwrócić uwagę ludzi od zasady, by nie dokarmiać zwierząt. Gdy nabierzesz sił, wybierz się jeszcze dalej, do **Czarnego Stawu** pod Rysami. Po drodze uważaj na potwora z Morskiego Oka! Według dawnych opowieści to ryba z baranią głową. A Ty jak go sobie wyobrażasz? Narysuj go w stawie na ilustracji.

10 WYSOKO W GÓRACH

Czas na wyprawę w góry wysokie! Wszyscy gotowi? Dzielnym młodym wędrowcom polecamy szlak z Palenicy Białczańskiej do **Doliny Pięciu Stawów Polskich**. Po drodze – początkowo tej samej, co nad Morskie Oko – zobaczysz między innymi Wodogrzmoty Mickiewicza, przejdiesz Dolinę Roztoki i odwiedzisz największy polski wodospad **Wielka Siklawa**. Miej uszy i oczy szeroko otwarte – jeśli spotkasz dzikie zwierzę, nie podchodź i zachowuj się cicho, ale obserwuj je uważnie. Możesz pomóc naukowcom, którzy badają tatrzańską przyrodę, zgłaszając obserwację w aplikacji NaturaList stworzonej przez portal Ornitho.pl. Czy wiesz, że w Dolinie Pięciu Stawów Polskich czasem pojawia się też zastyły staw? Czy to jakiś duch? Dowiedz się od wędrowców w schronisku, jak to możliwe!

11 TATRY NOCĄ

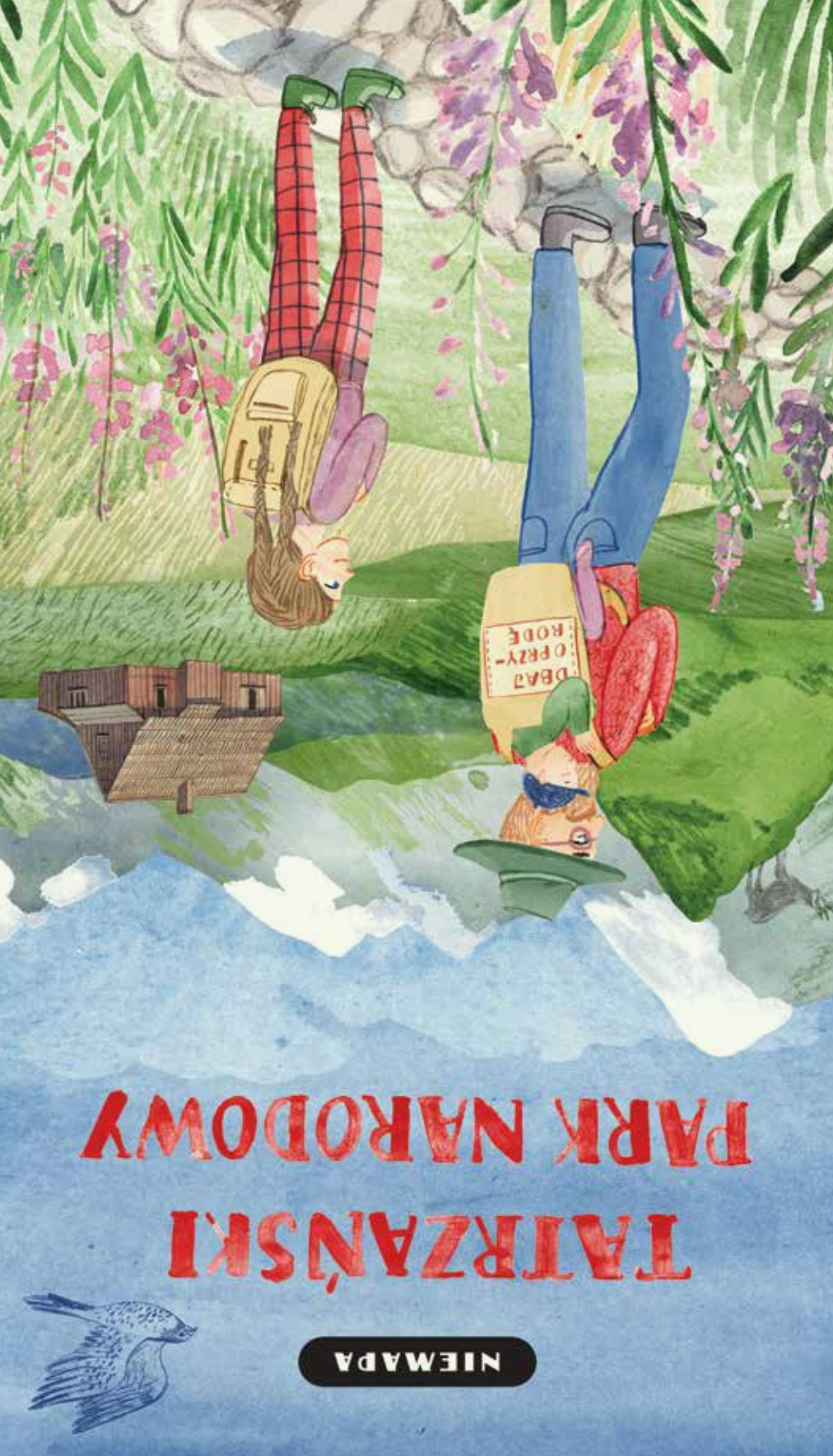
Tatry nocą to królestwo wyłącznie przyrody. Od wiosny do jesieni obowiązuje tu zakaz nocnych wędrowek, a przez cały rok – biwakowania, by zapewnić spokój zwierzętom mieszkającym w Parku, gdyż wiele z nich żeruje nocą, a inne czuwają w czasie odpoczynku. Jeśli jednak marzysz o tym, by obejrzeć gwiaździste niebo wśród gór, możesz zaplanować nocleg w jednym z ośmiu górskich schronisk. Odwiedzając każde z nich, zbieraj pieczątki, by otrzymać specjalną odznakę PITK, i próbuj szarlotek, z których słyną tatrzańskie schroniska.

12 TAŃCOWALI ZBÓJNICY

W Tatrach nie brakowało zbójników, a legendarny Janosik mógł być jednym z nich. Może poszukasz ich śladów? Przemierzając **Dolinę Kościeliską**, na jednej z polan poszukaj kapliczki z figurką górala i zbójnika na furtce, a w dalszej części szlaku zwróć uwagę na Skałę Pisaną. Legenda mówi, że w wodnej jaskini pod nią mieszkała kaczka znosząca złote jajka. Często zagląдали do niej poszukiwacze skarbów. Podczas postojów na górskich szlakach ćwicz tańiec zbójnicki do piosenki „W murowanej piwnicy”, a w schronisku zamów słynny i pożywny placek zbójnicki.

TATRZAŃSKI PARK NARODOWY

CO SPAKOWAĆ NA GÓRSKIE WYPRAWY?

EKOGRA

ZNAJDŹ I ZAZNACZ RZECZY, KTÓRYCH NIE WARTO BRAĆ W GÓRY

PRZED WYJŚCIEM W GÓRY ZAWSZE SPRAWDŹ PROGNOZĘ POGODY I ZAGROŻENIE LAWINOWE. ZAPISZ TEŻ SOBIE NUMER TELEFONU DO TOPR - 601 100 300 - I ZAPOZNAJ SIĘ Z ZASADAMI BEZPIECZEŃSTWA NA STRONACH INTERNETOWYCH TPN.PL I TOPR.PL. WSZYSTKIE TE WAŻNE INFORMACJE MOŻESZ TEŻ UZYSKAĆ W PENSIJONATACH I HOTELOWYCH UCZESTNICZĄCYCH W PROGRAMIE PARTNERSKIM TPN „GOTOWI W GÓRY”.

W DESZCZOWY DZIEŃ LUB WIECZÓR W SCHRONISKU ZAGRAJ W GRĘ PLANSZOWĄ. POTRZEBNE CI BĘDĄ TYLKO KOSTKA I PIONKI LUB KAMIENIE. KOMU PIERWSZEMU UDA SIĘ WSPIĄĆ NA SZCZYT?

META

PRACA W TATRACH

POŁĄCZ POSTACIE I ICH WYPOWIEDZI

PRACOWNIK TPN
DBAM O LASY, GÓRY, ZWIERZĘTA I SZLAKI, ZNAM TATRY JAK WŁASNĄ KIESZEŃ!

PRZEWODNIK GÓRSKI
OPROWADZAM PD TATRACH I ZASYPUJĘ CIEKA WOSTKAMI

RATOWNIK TOPR
RATUJĘ W GÓRACH TYCH, KTÓRZY ZNAJDĄ SIĘ W POTRZEBIE, CZĘSTO LATAM ŚMIGŁOWCEM.

GEOLOG
BADAM TATRZAŃSKIE SKAŁY I ROZMAWIAM Z KAMIENIAMI.

BIOLOG
BADAM PRZYRODĘ TATR, A CZASEM ZBIERAM KUPY NIEDZWIĘDZI DO ANALIZY!

METEOROLOG
OBSERWUJĘ POGODĘ W STACJI NA KASPROWYM WIERCHU I BUJAM W OBŁOKACH.

TATRY Z NIEMAPĄ

Dziecko i Tatry to dobrana para. Rozległe polany i malownicze doliny, oszalałająca przyroda, a przede wszystkim pełne wyzwań góry są doskonałe na rodzinne wycieczki. Odkrycie wspólnie najciekawsze miejsca Tatrzańskiego Parku Narodowego, planując małe i wielkie wyprawy z NIEMAPĄ. Przy okazji dowiedzieć się, jak zwiędzać je w sposób ekologiczny i zrównoważony – z głową (nie tylko w chmurach) i miłością do natury.

NIEMAPA to seria nietypowych przewodników dla rodzin, które chcą wspólnie odkrywać otaczający je świat. Za pomocą zabawnych ilustracji i gotowych propozycji wycieczek przedstawiamy ciekawe miejsca, przyrodę i kulturę. Serię tworzą Mamy Projekt, a ilustracje wykonała Patrycja Bliuj-Stodulska. Ta NIEMAPA powstała we współpracy z Tatrzańskim Parkiem Narodowym w ramach dofinansowania z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wszystkie NIEMAPY można pobrać na www.niemapa.pl. NIEMAPA Tatrzańskiego Parku Narodowego można także pobrać ze strony tpn.pl.

Niniejszy materiał został dofinansowany ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Za jego treść odpowiada wyłącznie Tatrzański Park Narodowy.

mamyProjekt

